

Toimeentulotukilain uudistus ja muita ajankohtaisia STM:stä

Ritva Liukonen
Aikuissosiaalityön ja
toimeentulotuen kuntaverkosto

6.5.2022

Toimeentulotukilain uudistamista koskeva HE

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia sekä sosiaalihuoltolakia ja lakia kuntouttavasta työtoiminnasta. Esityksen tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina, kun toimeentulotuen toimeenpanon jakautuu Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden sosiaalihuollon kesken.

- Rakenne uudistuu ja selkiytyy
- Sädettäisiin yhteistyöstä valtakunnantasolla, hyvinvointialueiden tasolla sekä asiakaskohtaisesta yhteistyöstä
- Sosiaalihuollon lausunto ja tiedonvaihdon kysymykset
- Sädettäisiin laskelmasta ja henkilöllisestä soveltamisalasta
- Hyvinvointialuetta koskevat muutokset

14 d §

Toimeentulotukiasioinnin järjestäminen ja asiakkaan oikeus henkilökohtaiseen palveluun

- Uutta olisi, että oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun olisi tiedotettava selkeällä tavalla hakemista koskevien ohjeiden yhteydessä ja asiakasta olisi tarvittaessa neuvottava tämän oikeuden käyttämisessä.
- 3 momentissa säädettäisiin siitä, että jos toimeentulotuen hakijan tilanne edellyttää, Kansaneläkelaitos ja hyvinvointialue voisivat tavata asiakasta myös samanaikaisesti yhdessä. Asiakkaalla olisi myös oikeus pyytää mahdollisuutta yhteiseen tapaamiseen. Yhteinen tapaaminen tulisi järjestää kuten 2 momentissa säädetään, mikäli pyyntö ei ole ilmeisen perusteeton. Ilmeisen perusteeton pyyntö voisi olla kyseessä, jos asiakkaalla ei ole mitään asiaa vireillä Kansaneläkelaitoksessa tai sosiaalihuollossa eikä hän ole perustellut asioinnin tarvetta mitenkään.
- Yhteiseen tapaamiseen sovellettaisiin mitä 14 e §:ssä Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen välisestä yhteistyöstä säädetään. Tapaamisen voisi toteuttaa myös etäyhteydellä tai puhelimella.

14 e §

Toimeentulotukiasioita koskeva Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyö

- Pykälä on uusi. Yhteistyötä toteutetaan tälläkin hetkellä voimassaolevan lainsäädännön yleisten säännösten pohjalta. Nyt yhteistyöstä säädettäisiin informatiivisuuden vuoksi tarkemmin. Pykälässä korostetaan kummankin viranomaisen toimivaltaa tuen käsittelyssä ja missä rajoissa yhteistyötä tehdään kukin omalla "tontillaan".
- 2 momentissa säädettäisiin siitä, kuinka Kansaneläkelaitoksen tulee ottaa yhteyttä hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon havaitessaan, että henkilön tilanteen arvioinnissa perustoimeentulotuen myöntämistä varten olisi tarpeen saada sosiaalihuollon näkemys.
- Sosiaalihuollon vastuulla on arvioida, onko tarvetta sosiaalihuoltolain 41 §:n mukaiselle monialaiselle yhteistyölle tai sosiaalihuollosta Kelalle annettavalle lausunnolle.
- Sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisessa ilmoituksessa on kyse tilanteesta, jossa Kelan virkailija on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, jolloin hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja. Henkilön antaessa suostumuksensa, on otettava yhteys sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta asiakkaan tuen tarve arvioitaisiin. Tämä säännös on viranomaista velvoittava. Sen sijaan 2 momentin sääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa toimeentulotukiasiaissa sosiaalihuollon asiantuntijanäkemyksen huomioiminen.
- 4 momentissa olisi viittaussäännös uuteen asiakastietolain 47 §:ään. Kyseisessä pykälässä säädetään tietojen kirjaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden toimialojen välisessä yhteistyössä. Tätä säännöstä sovellettaisiin myös Kelan ja hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön.

15 §

Sosiaalihuollon lausunto

- 1 momentissa säädettäisiin siitä, että hyvinvointialueen sosiaalihuolto voi antaa asiakkaastaan lausunnon Kelalle perustoimeentulotukiasian käsittelyä varten. Säännöksen tarkoituksena on korostaa sosiaalihuollon näkemyksen merkitystä perustoimeentulotukiasian käsittelyssä sekä säätää niistä tilanteista, joissa lausunto voi tulla kyseeseen.
- Lausunto tarkoittaa sosiaalihuollon käsityksen ilmaisemista perustoimeentulotuesta päätösvaltaiselle viranomaiselle eli Kelalle. Lausunto voi kattaa sosiaalihuollon näkemyksen lausunnon kohteena olevaan asiaan, eikä siihen tule lisätä tietoa, joka ei ole tarpeen Kelan perustoimeentulotuen ratkaisemiseksi.
- Lausunto voi koskea asiakkaan tilannetta, jolla on merkitystä Kelan arvioidessa muiden perusmenojen tarvetta tai tarpeellista suuruutta. Lausunto voi koskea myös asiakkaan perusosan alentamiseen vaikuttavia tekijöitä, tarvetta käsitellä päätös kiireellisenä tai muita asiakkaan taloudellisen kokonaistilanteen hahmottamisen kannalta tarvittavia tietoja.
- Lausunnon muodosta ei säädetä laissa tarkemmin, mutta mikäli se annetaan suullisesti, on sen kirjaamisesta sekä Kelan etuusjärjestelmään, että sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään huolehdittava asianmukaisesti.
- Lausunnonantajan on huolehdittava siitä, että lausunto on perusteltu ymmärrettävästi ja sen ajallinen rajaaminen on selkeä.

5 §

Toimeentulotukiasioiden valtakunnallinen neuvottelukunta

- Neuvottelukunnan tehtävänä olisi seurata toimeentulotukiasioiden soveltamiskäytäntöä ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä tehdä esityksiä toimeentulotukea koskevista asioista.
- Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle kuuluu toimeentulotukiasioiden yleinen johto, ohjaus ja kehittäminen, mitä neuvottelukunnan toiminta tukisi.
- Toimeentulotukeen vaikuttaa viimesijaisena tukimuotona muiden järjestelmien toiminta. Lisäksi tuen toimeenpano jakautuu Kelan ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon kesken. Tästä syystä Kela tai hyvinvointialueet eivät voi yksin ratkaista kaikkia soveltamista koskevia asioita omassa toimeenpanossaan.
- Kela on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka on erillään valtioneuvoston ja ministeriöiden alaiseen viranomaiskoneistoon kuuluvista ohjaus- ja valvontasuhteista.
- Neuvottelukunnalla ei olisi toimivaltaa antaa sitovia suosituksia, mutta se voisi tehdä esityksiä toimeentulotukeen liittyvistä asioista.
- Jakautunut toimivalta edellyttää yhteistyön koordinoitua ja soveltamiskäytäntöjen seuranta. Eriyiselle yhteistyölle on tarve senkin vuoksi, että toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva tukimuoto, mutta perustoimeentulotuen toimeenpano kuuluu Kelalle.
- Lisäksi alueelliset neuvottelukunnat seuraavat yhteistyötä alueilla ja voivat välittää tietoa valtakunnan tasolle.

27 e § *Toimeentulotukiasioiden alueellinen neuvottelukunta*

- Alueellisella neuvottelukunnalla olisi keskeinen rooli yhteistyötä koskevien säännösten toteutumisen seurannassa sekä muussa toimeenpanon kehittämisessä.
- Alueellisten neuvottelukunnan kautta saataisiin tietoa käytännön soveltamisesta valtakunnallisen neuvottelukunnan työhön sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimeentulotukiasioiden valmistelutyöhön.
- Neuvottelukunnat voisivat seurata esimerkiksi alueen palveluverkkoa koskevia asioita sekä käsitellä millaista yhteistyötä olisi tehtävä esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan asioissa ja työllisyysasioissa.
- Alueelliset neuvottelukunnat voisivat keskustella myös toimeenpanoon vaikuttavista alueellisista erityispiirteistä, kuten esimerkiksi asumisen kysymyksistä alueellaan sekä yhteistyön järjestämisestä eri tahojen kanssa. Neuvottelukunta asetettaisiin jokaiselle hyvinvointialueelle, myös Helsinkiin.
- Neuvottelukunnan toimintaan voitaisiin nimetä jäseneksi tai asiantuntijaksi asiakkaiden edustajia tai kuulla heitä sen toiminnassa muutoin.

Sosiaalihuoltolain 14 §:ään sosiaalihuollon taloudellisen tuen palvelu

- 14 §:n 1 momenttiin lisättäisiin 3 b kohta, eli sosiaalihuollon palveluna olisi järjestettävä myös sosiaalihuollon taloudellisen tuen palvelua.
- Tehtävä ei olisi sosiaalihuollolle uusi, vaan toisi esiin jo tehtävän työn asiakkaan tukemiseksi tämän taloudellisessa tilanteessaan muutenkin, kuin toimeentulotukea myöntämällä.
- Aineelliseen tuen tarpeeseen vastataan myöntämällä henkilölle tukea toimeentulotukilain tai lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) annetun lain mukaisesti.
- Aineellisen tuen lisäksi asiakkaiden taloudellisen tilanteen selvittelyyn, itsenäisen talouden hoidon tukemiseen ja viime kädessä taloudellisen tilanteen turvaamiseen tarvitaan myös sosiaalityön erilaisia työmuotoja.
- Aineellisen tuen myöntämisen lisäksi tarvitaan myös sosiaalityön keinoja tukea asiakkaan taloudellista toimintakykyä.
- Sosiaalisen luototuksen osalta korostuu tarve arvioida asiakkaan oikeutta taloudelliseen neuvontaan. Yhteistyö talous- ja velkaneuvonnan kanssa on myös tärkeää.

Jatkotyö

- Lausuntoaika on alkanut ja jatkuu 31.5.2022 asti
- Lausunnon voi jättää lausuntopalvelu.fi –palvelussa tai lähettämällä sen sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamoon [Materiaali lausuntopalvelussa](#)
- Lausuntoajan päätyttyä lausunnoista laaditaan lausuntoyhteenveto, joka julkaistaan hankeikkuna sivustolla <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2022>
- Esitys etenee eduskunnan käsittelyyn syysistuntokauden alussa
- Lakimuutokset tulisivat voimaan 1.1.2023

- Toimeentulotukilainsäädännön kehittäminen jatkuu ministeriössä sekä mm. sosiaaliturvakomitean työssä
- Keskeinen kehittämisen tehtävä erityisesti toimeenpanon osalta on myös nyt perustettavaksi ehdotetuilla neuvottelukunnilla valtakunnallisesti ja alueellisesti

Lyhyesti sosiaalisen luototuksen lainsäädännön kehittämisen tilanteesta

- Valmistelun edetessä on päädytty pitämään sosiaalinen luototus edelleen sosiaalihuoltoon kuuluvana ja siten hyvinvointialueelle siirtyvänä sosiaalityön välineenä.
 - Sote100
 - Suhde sosiaalihuollon taloudellisen tuen palveluun
- Jatkossa sosiaalisesta luototuksesta tulisi valtakunnallinen ja lakisääteinen määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu. Hyvinvointialueiden olisi jatkossa varattava vuosittain omassa talousarviossaan riittävästi määrärahoja sosiaalisen luototuksen palvelua varten.
- Sosiaalisen luototuksen käyttöönoton yhteydessä myös luottopääoma tulisi rahoittaa valtion taholta. Vuodelle 2023 on esitetty tässä vaiheessa kertaluonteista rahoitusta valtionapuna jaettavaksi toiminnan käynnistämisen turvaamiseksi
- HE valmistelu käynnissä. Käsiteltäisiin eduskunnassa syksyllä 2022, voimaantulo 1.1.2023. Käynnistämislle siirtymäaika.

Sosiaaliturvakomiteasta muutama sana

- Toimeentulotuen etuusjärjestelmää täydentävän roolin tarkastelu (asumismenot, terveydenhuoltokulut, perusosan sisällön tarkastelu)
- Toimeentulotukea ns. tulottomien saavien tavoittaminen palveluiden piiriin ja suhde esim. perusosan alentamisen kokonaisuuteen
- Toimeentulotukea koskevat ehdotukset pyritään sovittamaan sellaisiksi, että samaan aikaan eduskunnassa käsiteltävänä oleva toimeentulotukilain uudistuksen tavoitteet eivät sekoitu pidemmän aikavälin ehdotuksiin
- Palveluiden tarjoamisen kysymykset nousevat esiin, huoli riittävästä resursoinnista tuotava saman aikaisesti esiin keskusteluun
- Työkyvyn tuen palvelut

Mielenterveys- ja päihdelainsäädäntöä uudistetaan

Luonnos hallituksen esitykseksi on parhaillaan lausunnolla 10.6.2022 klo 16 asti.

- Jatkossa mielenterveys- ja päihdetyöstä ja -palveluista säädettäisiin ensisijaisesti sosiaalihuoltolaissa ja terveydenhuoltolaissa.
 - Mielenterveys- ja päihdehuoltolakeihin jäisivät vain tahdosta riippumatonta hoitoa ja valtion mielisairaaloita koskeva sääntely. Lisäksi kumottaisiin päihdehuoltolain sääntely koskien tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämistä väkivaltaisuuksien perusteella.
 - Sekä sosiaalihuoltolakiin että terveydenhuoltolakiin ehdotettaisiin lisättäväksi päihteiden ongelmakäytön ja päihdehäiriöiden lisäksi muu riippuvuuskäyttäytyminen.
 - Sosiaalihuoltolaissa vahvistettaisiin yhteisösosiaalityötä ja etsivää työtä. Uudeksi sosiaalipalvelun muodoksi sosiaalihuoltolakiin lisättäisiin päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille päihdetyön palveluna tarjottava päiväkeskustoiminta ja siihen liittyvä tilapäinen majoitus.
- Esityksellä selvennettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä ja vastuunjako mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluissa. Palveluja järjestettäisiin tarvittaessa yhteisesti toteutettuina palveluina.

Kiitos!

Ritva.Liukonen@gov.fi

